

*Zvezdana Podunavac
Lucija Kolić
Antonija Ščetarić*

„DESETOBOJ“ – POJEDINAČNO I EKIPNO SPORTSKO NATJECANJE ZA OSOBE S INVALIDITETOM

1. UVOD

Već 53. put zaredom održano je europsko pojedinačno i ekipno prvenstvo u desetoboju (*Dechatlon of Integrative Meeting od Friends - IMF*) u organizaciji Europske udruge za specijalne socijalne grupe (European Association for Special Social Groups) te po 2. put, desetboj u ovakvom obliku, održan je u Hrvatskoj pod pokroviteljstvom Republike Hrvatske. Natjecanje je održano u Puli, glavnom gradu Istarske županije. Više od stotinjak osoba s invaliditetom iz nekoliko europskih zemalja natjecalo se od 25. do 29. kolovoza 2013. godine u deset disciplina.

Tradicija ove sportske manifestacije duža je od 20 godina, a počela je 1992. godine kada je održan prvi desetboj (tada šestboj) u Austriji u organizaciji IMF-a. U godinama koje su dolazile natjecanje je organizacijski usavršavano te je sa šest disciplina preraslo u natjecanje s ukupno deset disciplina, a održavalo se i nekoliko puta godišnje. Iz toga proizlazi toliko značajan njezin redni broj. Od 1999. godine „Desetboj“ je službeno europsko prvenstvo za osobe s invaliditetom u organizaciji IMF-a.

2. NATJECATELJI

Na natjecanju pravo sudjelovanja imaju sve države članice organizacije IMF-a s mogućnošću prijave neograničenim brojem udruga. Natječući se za svoju udругu, unutar ekipe sudjeluju osobe s različitim oblicima invaliditeta. Razina i težina invaliditeta pojedinog sportaša ne predstavlja zapreku njegovom sudjelovanju ni u jednoj od deset disciplina „Desetboja“. U natjecanju može sudjelovati neograničen broj osoba oba spola i različitih dobnih skupina.

3. DISCIPLINE „DESETOBOJA“ I NJIHOVA SPECIFIČNA PRAVILA

Iz same riječi desetboj proizlazi i deset disciplina natjecanja od kojih se njih šest odnosi na atletske discipline (50 metara sprint, 200 metara sprint, skok udalj, skok uvis, bacanje kugle i bacanje loptice od 200 grama), dok su ostale četiri discipline ustvari elementi pojedinih sportskih igara (mini golf, boćanje, šut na gol, šut na koš). Svih deset disciplina imaju specifično prilagođena pravila.

3.1. Atletske discipline

Sprinterske atletske discipline, 50 metara i 200 metara, održavaju se prema važećim atletskim pravilima. Iznimka je pravilo pogrešnog starta u kojem onaj natjecatelj koji napravi pogrešan start neće biti diskvalificiran, nego će se start ponavljati dok svi natjecatelji ne krenu u isto vrijeme. Svaki natjecatelj kreće iz startnog bloka, trči dionicu u svojoj stazi od starta do cilja. Natjecatelji započinju utrku na startni znak iz startnog bloka-niskog starta. Zavisno o organizacijskim mogućnostima, mjerenje se vrši elektronski ili ručno, na dvije decimale. Utrka na 50 metara ponavlja se dva puta te se rezultati obje utrke zbrajaju i na takav način boduju. Utrka na 200 metara trči se samo jedanput.

Skakačke atletske discipline također uglavnom prate važeća atletska pravila. U skoku udalj svaki natjecatelj ima pravo na tri skoka. Iznimka pravila je mjesto s kojeg se natjecatelji odražavaju. Mjesto odraza može biti od daske u doskočište s pijeskom, ali se primjenjuje i atletsko pravilo za mlađe dobne kategorije. To pravilo kaže da se natjecatelj odražava iz kvadrata veličine 1m x 1m koji je obilježen bijelom bojom. U disciplini skok uvis natjecatelji imaju pravo i mogućnost letvicu preskočiti na bilo koji način pa čak i sunožnim odrazom dok je u atletskim natjecanjima isključivo dozvoljen odraz s jednom nogom. Moguće je letvicu i prekoračiti, a početnička visina je 20 centimetara. Do 50 cm visine natjecatelj ima pravo na jedan pokušaj, od 60 do 100 cm na dva pokušaja, a tri pokušaja od 100 cm na više. Letvica se podiže svakih 10 cm do visine od 120 cm, a nakon te visine podiže se po 5 cm.

Bacačke atletske discipline isto tako prate atletska pravila u svim segmentima natjecanja, osim u disciplini bacanja kugle gdje je kuglu od 4 kilograma moguće suvati ili baciti suručno na bilo koji način i to najviše tri puta. Bacanje loptice izvodi se jednoručno ili suručno iz kratkog zaleta na travnatu površinu bez oznaka za „van segmenta“.

3.2. Elementi pojedinih sportskih igara

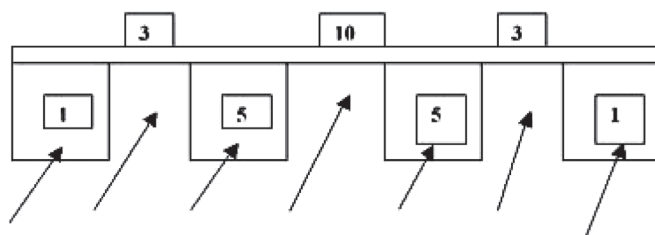
Sportske igre imaju međunarodno priznata pravila, no u „Desetoboju“ natjecatelji se natječu samo u određenim elementima pojedinih sportskih igara u kojima su pravila strogo prilagođena. Izvode se pojedinačno, a boduju se pojedinačno, ali i za ekipni poredak udruga. Ekipu čini onoliko natjecatelja koliko ih je prijavljeno iz same udruge, odnosno neograničen broj.

U prilagođenoj sportskoj igri mini golf postoje rupe u travi s brojevima koje su nepravilnim redoslijedom raspoređene na rubu kruga promjera 6 metara. Svaki natjecatelj kreće iz centra spomenutog kruga. Cilj igre je da se u što kraćem vremenu i sa što manje udaraca golf palicom loptica navede u sve rupe, unaprijed određenim redoslijedom.

Boćanje je igra u kojoj svaki natjecatelj ima pravo sa šest kugli pokušati pogoditi sredinu kruga, odnosno mete različitih promjera koje su udaljene od linije bacanja 8 metara. Krugovi se koncentrično povećavaju od sredine prema van. Najuži krug donosi najviše bodova dok ostala dva, sa sve većim promjerima jedan od drugoga, nose manji broj bodova, ovisno o odluci organizatora natjecanja.

Element iz košarkaške igre, šut na koš, izvodi se košarkaškom loptom s četiri različite udaljenosti od koša koji je postavljen na visinu od 1.50 do 2 metra. Udaljenosti su postavljene na 1.5 m, 2.5 m, 3.5 m i 4 m te se za pojedinu udaljenost osvaja 1, 2, 5 ili 10 bodova. Svaki natjecatelj baca loptu deset puta s bilo koje udaljenosti, koju može promijeniti u bilo kojem trenutku izvođenja pokušaja.

Element nogometne igre, šut na gol, izvodi se s odbojkaškom loptom. Gol koji je ukupne dužine 3.5 metara, zavisno od odluke organizatora može sadržavati četiri drvene pregrade (50 x 50 cm) ili četiri komore od 10 litara koje moraju biti udaljene minimalno 50 cm jedna od druge. Isto tako na gol mora biti postavljena prečka koja označava granicu. Šutiranje se izvodi s tri različite udaljenosti od gola, a to su 3, 6 i 9 metara. Ukupno natjecatelji imaju 9 pokušaja, 3 pokušaja sa svake udaljenosti. Bodovanje se vrši prema prikazu 1, a povećavajući udaljenost na 6 ili 9 metara, bodovi se množe 2, odnosno 3 puta.

Prikaz 1. Bodovanje u ekipnoj igri – šut na gol.

Proglašenje pobjednika vrši se pojedinačno u svakoj disciplini, kategoriji i u 10 sportskih razreda natjecateljske izvrsnosti koji ovise o broju bodova koju natjecatelj osvoji ukupno u svih deset disciplina. Isto tako, zavisno od ukupnog broja bodova, proglašavaju se i najuspješnije ekipe natjecanja koji za glavnu nagradu osvajaju statut božice Viktorije. Nazivi za sportske razrede natjecateljske izvrsnosti potječu iz antičkog Rima (od najslabijeg pojedinca ili ekipe koju nazivaju *corona initialis*, odnosno početnik ili početnička grupa do najuspješnijeg pojedinca ili ekipe po nazivu *corona summis*, odnosno superstar). Razredi su omeđeni bodovnim pragom. Natjecatelj ili ekipa koja osvoji prva tri mjesta u svakom razredu osvaja zlatnu, srebrnu i brončanu medalju, dok ostali osvajaju utješne nagrade pripremljene od strane organizatora natjecanja. Natjecatelj ili ekipa koja prijeđe u viši sportski razred

za jedan bod u svakoj kategoriji („izgubljena kruna“) i tako osvoji zapravo zadnje mjesto u sljedećoj višoj kategoriji, osvaja posebnu promocijsku nagradu.

4. ZAKLJUČAK

Prema navedenom vidljivo je da su pravila „Desetboja“ specifična. Godinama se prati povijesna struktura svih deset disciplina, no zbog organizacijskih mogućnosti pojedinih zemalja – domaćina natjecanja, pravila „Desetboja“ podložna su manjim ili većim promjenama.

Iako osim sportskog dijela u natjecanju nisu izostavljeni ni religija ni multikulturalnost, samo predstavljanje sportskog natjecanja „Desetboj“ kao vrste kineziološke aktivnosti u kojoj sve osobe s invaliditetom imaju ravnopravnost sudjelovanja, važno je u „rušenju“ predrasuda prema takvim osobama općenito, ali isto tako i prema njihovim motoričkim sposobnostima, vještinama i znanjima te njihovom sudjelovanju u sportskim aktivnostima ovakvog, ali i bilo kojeg drugog oblika.

Bez obzira na dob, spol, etnitet ili broj natjecatelja unutar jedne ekipe, održavajući tradiciju „Desetboja“, jednog od najvećeg međunarodnog rekreativnog natjecanja za osobe s invaliditetom, ovim se radom pokušava dočarati važnost jednostavnosti provođenja kinezioloških aktivnosti te mogućnosti prilagodbe različitih sportskih disciplina i elemenata sportskih igara, koje ne trebaju uvijek biti popraćena strogim pravilima da bi bila održiva. Najvažnija svrha ovog natjecanja je okupljanje, druženje i natjecateljski duh koji prevladava sve strahove i predrasude stručnjaka u sportu, ali i ostalih koji se nikada nisu susreli s osobama s invaliditetom. Zbog činjenice da svi natjecatelji, bez obzira na ostvareni rezultat osvajaju nagradu, kroz ovakva i slična natjecanja, osobe s invaliditetom motiviramo za bavljenje kineziološkim aktivnostima jer imaju potrebu za tjelesnom aktivnošću i „izgaraju“ u želji za pobjedom i pomicanjem vlastitih granica koje su često zanemarene u njihovih životnih okolnostima. I zato, pružimo stručnu ruku podrške i „otvorimo“ kineziološka srca kako bi svi zajedno kvalitetnije živjeli.

5. LITERATURA

1. Ciliga, D., Perković, T.D., Delibašić, Z. (2006). Kvaliteta rada u području sporta i sportske rekreacije osoba s invaliditetom. *15. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske*, Poreč, str. 282-285.
2. Lautar, Z. (2003). Odnos vršnjaka prema djeci s invaliditetom. *Revija za rehabilitacijska istraživanja*, 39(2), 209-211.
3. Integrative Meetings of Friends (2006). *European IMF Decathlon Championship and Calix Fortium Trophy* (“Trophy – Valliant’s Cup“/ on line. S mreže skinuto 1. travnja 2014. S adrese: http://www.imfriends.org/?page_id=313